

הזיקה בין מצוות סוכה לארבעת המינים

הרב משה ליכטנשטיין

- א. ויקרא כ"ג, ל"ג-מ"ג; תורת כהנים פר' אמור פרשתא י"ב ה"א, ובפי' הראב"ד או המיוחס לר"ש שם; פי' ר' בחיי לפס' ל"ט.
- ב. דברים ט"ז, י"ג-י"ז; שמות כ"ג, ט"ז-י"ז; שמות ל"ד, כ"ב-כ"ג.
- ג. נחמיה ח', י"ד-י"ז; סוכה ל"ו: "דתניא בסוכות תשבנו...ארז שיטה והדס"; תוד"ה: "רבי יהודה".
- ד. י"א: "ועוד תניא גבי סוכה... ומר סבר אין צריך אגד"; שם, "זה הכלל... ועץ עבות ללולב".
- ה. ל"ז: "תנן התם... דאתי לאיגרויי ביה"; תוד"ה: "כד", מתחילתו עד "הנענוע שבלולב יש בו הולכה והבאה"; תענית ב: "דתניא מאימתי מזכירין... לעולם בלא מים"; מ"נ ח"ג סוף פמ"ג "ואשר נראה לי בארבעת המינים...ודומיהן".
- ו. מגילה ל: "בפסח קורין... בקרבנות החג"; תוד"ה: "ושאר"; ר"ה ד. "ת"ר חייבי הדמין... חג הסוכות עובר עליהן בבל תאחר".
- ז. ט. "דאמר רב ששת...אף סוכה לה"; תורת כהנים פר' אמור פרשתא י"ב ה"ג, ובפי' הראב"ד והמיוחס לר"ש שם.
- ח. מלכים א' ח', ס"ה; דברי הימים ב' ז', ח'-י'; תהלים ע"ו, ג'.
- ט. מ"ג. "אמר רבא לא נצרכא...אף כאן ימים ואפילו לילות"; שבת קל"א: חי' הרשב"א ד"ה: "הא דאמרי' דרבנן איצטריך"; ט. חי' הריטב"א ד"ה: "הא דאמרי' ההוא מיבעי ליה", עד "אבל לא בשאר מצות" (מקור השיטה בתוס' הרשב"א פסחים ל"ה. ד"ה: "אבל לא בטבל").
- י. [מנחת אביב עמ' 246-7 (ד"ה: "עסקנא", "והנראה בזה"), 252-3 (ד"ה: "ונראה"). הרב א. קרומביין "נטילת לולב כקיום ציבור" סעיף א', בתוך עלון שבות 150 עמ' 34-36].

ציטוטי מקורות

תורת כהנים, אמור, פרשה י"ב, הלכה א'

וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה
עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה'
מה ת"ל לפי שנאמר בסוכות תשבנו שבעת ימים ואיני יודע
אם שבעה ראשונים אם שבעה אחרונים כשהוא אומר
ובחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה, חג הסוכות שבעה
ימים לה' הרי שבעה ראשונים ולא שבעה אחרונים.

מיוחס לר"ש, שם

שבעת ימים ואיני יודע אם ז' ראשונים דלולב הן ז' ימי הסוכה. או ז' אחרונים. דז' ראשונים דלולב כדאמר למעלה וביום השמיני יהיה שמיני עצרת ולאחר אלו שמנה יהיו שבעה אחרות למצות סוכה. לכך נאמר כאן בט"ו יום חג הסוכות הא למדת שהם שבעה ראשונים. וסוכה ולולב חג אחד הוא.

בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה' מה ת"ל. פי' שהרי כתיב למטה אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחוגו את חג ה' שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון: לפי שנאמר בסוכות תשבּו שבעת ימים ואיני יודע אם ז' ימים ראשונים או ז' ימים אחרונים. שהרי כתיב בחדש השביעי תחוגו אותו וסמך לה בסוכות תשבּו

רבינו בחיי, ויקרא, פרשת אמור, פרק כ"ג, פסוק ל"ט

השמיני מקרא קדש", אבל בכאן למטה, יבאר בשל מטה ויזכיר שם חקי ישראל שיחגו חג ה' שבעת ימים בזמן האסיפה, ושיטלו בו מצות הלולב לכפר על קלקולו של אבינו הראשון שהיה בזמן הזה, וזהו שסמך לו מיד: "ולקחתם לכם", וזה נראה לי נכון.

אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם. יש לשאול כאן: והלא כבר נאמר למעלה: (פסוק לד) "בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכות", אלא דרך הכתובים כן מפני אריכות הענין וכל מה שהפסיק בינתיים. ועוד נראה לי לומר כי למעלה הזכיר ענין הקרבנות שהם חקי הש", ושם ירמוז על של מעלה, הוא שאמר: "ביום הראשון מקרא קדש", "ביום

מורה הנבוכים, חלק ג', פרק מ"ג

בארץ ישראל בעת ההיא והיה כל אדם יכול למצאם, והענין השני, טוב מראה ורעננותם ויש מהם טובים בריחם והם אתרוג והדס, אבל לולב וערבה אין להם ריח לא טוב ולא רע, והענין השלישי, עמדם על לחותם ורעננותם בשבעה ימים, מה שאי אפשר זה באפרסקים ורמונים ובאספרגל ובאגס וכיוצא בהן.

והנראה לי בארבעת מינים שבלולב, שהם שמחה בצאתם מן המדבר אשר היה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשותות, אל מקום האילנות נותני פרי והנהרות, ולקח לזכרון זה הנאה שבפירות האדמה, והטוב שבריחו, והיפה שבעליו, והטוב שבעשבים ג'כ, ר"ל ערבי נחל, ואלו הארבעה מינים הם אשר קבצו שלשת הדברים האלה, האחד מהם, רוב מציאותם

תורת כהנים, אמור, פרשה י"ב, הלכה ג'

לך יכול יהא חגיגה וסוכה להדיוט, ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה', הא כיצד חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט.

חג הסוכות שבעת ימים לה' יכול תהיה חגיגה וסוכה לגבוה ת"ל חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים, אי חג הסוכות תעשה

ראב"ד על תורת כהנים, אמור, י"ב, ג'

להדיוט דהא כתיב חג הסוכות תעשה לך והחגיגה הזאת לא יקדיש אותה לקרבן אלא שיזבח זבח לעצמו ולביתו תלמוד לומר חג הסוכות שבעת ימים לה':

יכול תהא החגיגה וסוכה לגבוה פי' שיעשה סוכה בהר הבית ויקדיש אותה לשמים חוץ מן הסוכה שהוא יושב בה דהא כתיב בסוכות תשבּו שבעת ימים ת"ל חג הסוכות תעשה לך פירוש לך לעצמך אבל לא לשמים: יכול תהא החגיגה והסוכה

מיוחס לר"ש, שם

משום ביזוי מצוה כדמוכח בפרק במה מדליקין והא דקאמר כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל על הסוכה היינו אסמכתא: יכול תהא חגיגה וסוכה להדיוט. שישחוט לאכול בשר ולא יקדיש אותה ת"ל חג הסוכות שבעת ימים וגו'.

יכול תהיה חגיגה וסוכה לגבוה שיעשה סוכה בהר הבית ויקדשנה לשמים. מלבד סוכה לישב בה כמו שכתוב בסוכות תשבו: ת"ל חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים לך ולא לגבוה. ויש מפרשים סוכה לגבוה שיהא בה מעילה כמו באימורי חגיגה. ובפרק המביא קאמר דאסור להשתמש בסוכה היינו

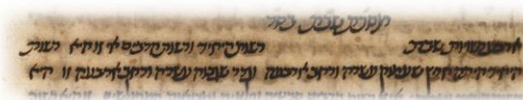
חידושי הרשב"א, מסכת שבת, דף קל"א, עמוד ב'

שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי אליעזר, וי"ל דרבי אליעזר סבר דכיון דאיכא למידרש ביום למילי אחריני דרשינן, וימים דכתיב גבי מקדש גלי נמי אגבולין דכי היכי דבמקדש אינו ניטל אלא ביום אע"פ שהחמיר בו הכתוב להטעינו שבעה כל שכן בגבולין שאינו ניטל אלא יום אחד שאינו ניטל בלילה אלא ביום, וגזירה שוה לא משבעת ימים שבעת ימים היא אלא שבעה שבעה ולא למילף לולב מסוכה אלא למילף סוכה מלולב מה לולב מכשיריה דוחין את השבת אף סוכה מכשיריה דוחין את השבת כדילף מינה בסמוך רבי אליעזר, ולא הקישא למחצה הוא דהא גלי קרא בלולב דאינו נוהג בלילות מדכתיב ביה ימים.

הא דאמרין ורבנן איצטריך סלקא דעתך אמינא נילף שבעת ימים משבעת ימים מסוכות וכו'. קשיא לי אם כן לא לכתוב רחמנא ימים דהא כולה מילתא מביום הראשון נפקא לן, וי"ל דאי לא כתב רחמנא ימים הוה אמינא ודאי דנילף שבעה שבעה מסוכה ואי משום דכתיב ביום הוה אמינא הני מילי בגבולין דלא חייב בהו רחמנא אלא יום אחד והכי נמי לא חייב בו אלא יום ולא לילה, אבל במקדש כי היכי דחייב בו שבעה חייב ביה נמי לילות כימים, אבל השתא דכתיב גם במקדש ימים כמו שכתוב בגבולין גלי לן קרא דכי היכי דיום שנאמר בגבולין דוקא ביום ולא בלילה אף ימים שנאמר במקדש דוקא ימים ולא לילות, ואכתי איכא למידק דאם כן

אלה דברי הספר

של פדובה, רבי מרדכי שמואל גירונדי. המקור להשערה זו הוא מה שכתב שד"ל באחת מאגרותיו: "גם בדקתי בתוספתא כ"י אשר ביד ידידי מוהר"ר רמש"ג ז"ל... וכן כתיב..." ומיד מצטט במדויק את הגרסא של **כת"י לונדון**: ממסכת חולין, פרק ב.

כתב יד לונדון של התוספתא מתוארך למאה ה-15, ונכתב בכתב ספרדי-אפריקני². **כת"י לונדון** נחשב למדויק מאוד, וחלק מגרסאותיו הן מקוריות לחלוטין ואין להן זכר בכתבי יד אחרים, אף על פי שבדרך כלל הוא נוקט בנוסח זה לאחד מהם³. **כת"י לונדון** כולל את סדר מועד כולו, ומסכת חולין. בשלב מסוים, היה ככל הנראה **כת"י לונדון** ברשותו של רבה הראשי

⁵ הדברים מובאים אגב עיסוק בשאלה מיהם "מינים" לעניין מסחר עימם. להרחבה מומלץ לעיין באיגרת ובנוסחים השונים של כתבי היד של התוספתא שם (ניתן לעשות זאת באמצעות מאגר התוספתא ב'אוצר עדי הנוסח לספרות התנאית' של אוני' בר אילן, [כאן](#)). את סריקת העמוד הרלוונטי מכתב היד ניתן למצוא [כאן](#) (f.4v).

¹ על פי הספרייה הבריטית שבה נמצא כתב היד, עיין [כאן](#).
² הקדמת ר"ש ליברמן למהדורתו. תשכ"ב. ניתן עיין בה [כאן](#), עמוד 3.
³ עיין [כאן](#).
⁴ חלק ז', עמוד 1070 (CDXLII). פא 35\81 בספריית הישיבה.